

**Teorie teoretické neshody a rozhodování rozšířeného senátu Nejvyššího
správního soudu**

Mgr. Kristina Blažková
Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Ius et Societas

2020/2021

Doktorský studijní program: Teoretické právní vědy
Studijní obor: Teorie, filozofie a sociologie práva
Instituce: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, katedra politologie a sociologie

Prohlašuji, že jsem esej na téma *Teorie teoretické neshody a rozhodování rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu* zpracovala sama a uvedla jsem všechny použité prameny. Dávám souhlas s prvním zveřejněním své eseje vyhlášovateli soutěže nebo spolupracujícími institucemi v papírové či elektronické podobě.

Kristina Blažková

Jeden z největších současných teoretiků práva, Ronald Dworkin, vystavěl svou analýzu pojmu práva na analýze soudního rozhodování a zodpovězení otázky, v čem a proč se soudci při rozhodování neshodují. V díle *Říše práva*¹ dovozuje, že mezi právníky, soudce nevyjímaje, neexistuje primární shoda na tom, co je právo, a na jeho pramenech.

V eseji bude nejprve teorie teoretické neshody představena a následně zkoumána prostřednictvím případové studie uplatňování odlišných stanovisek u rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu.

1. Teorie teoretické neshody

Soudní rozhodování dle R. Dworkina spočívá v řešení tří typů otázek: otázky faktu, otázky práva a otázky politické morálky a věrnosti zákonu. Otázky faktu jsou snadno zodpověditelné; stačí, je-li k dispozici příslušný důkazní prostředek. Třetí typ otázek je rovněž snadno uchopitelný, lidé se často neshodují v tom, co je morální a nemorální, tato neshoda však v rámci soudních sporů většinou nečiní problém. Neshoda mezi soudci, a právníky obecně, se velmi často týká otázek práva, tedy jaké právo platí v konkrétním případě.² Uchopení této neshody je zásadní pro pochopení samotného pojmu práva.

Z teorie teoretické neshody v právu, tj. neshody o základech práva, podle R. Dworkina vyplývá, že právo je interpretativním pojmem. To znamená, že kritéria platnosti práva nejsou předem daná, ale jsou odvozena od významu, který právu jednotliví účastníci právního diskurzu přiřkládají. Jedním z nejdůležitějších aspektů soudcovského rozhodování je proto soudcova vlastní teorie o tom, co je právo a co tvoří podstatu jeho funkce.³

Interpretační teorie jednotlivých soudců se zakládají na jejich vlastním přesvědčení o hlavním smyslu působení práva ve společnosti; přesvědčení jednotlivých soudců se budou vždy alespoň nepatrně lišit. Právní věda diskutuje o nejobecnějších otázkách práva a každá právní argumentace, bez ohledu na její konkrétnost, předpokládá úvahu o základech práva. Každé soudní rozhodnutí je proto součástí právní teorie, přestože relevantní filosofické přesvědčení může být skryto a v právní argumentaci převládá rozbor skutkových okolností a citace zákonů. Právní věda je obecnou součástí soudního rozhodování, tichou předehrou každého soudního rozhodnutí.⁴

¹ DWORKIN, R. *Law's Empire*. Oxford and Portland: Hart Publishing, 1998, 469 str.

² Tamtéž, str. 3.

³ Tamtéž, str. 87.

⁴ Tamtéž, str. 90.

Podle R. Dworkina musí soudcova interpretační teorie usilovat o nejlepší možný výklad práva, o dosažení rovnováhy mezi právní praxí a jejím nejlepším zdůvodněním. Tento přístup k právu nazývá konstruktivní interpretací.⁵ Zdůvodnění působení práva ve společnosti spočívá v identifikaci základního smyslu práva, kterým je princip vlády práva, tj. požadavek, aby se moc používala pouze k tomu, co vyžadují individuální práva a povinnosti vyplývající z minulých politických rozhodnutí. Přitom není podstatné, do jaké míry je její použití užitečné k dosažení státem sledovaných cílů, či jak prospěšné či vznešené tyto cíle jsou.⁶ Jednotlivé interpretační teorie tento základní smysl práva rozvíjejí. Rozvinutá pojetí práva se musí vypořádat i s praktickými interpretačními otázkami jako co dělat, pokud je text právní normy nejasný, či zda je rozhodující doslovný či teleologický výklad právní normy.⁷

2. Odlišná stanoviska jako signál právní neshody

Vzhledem k tomu, že žádný z českých soudů nezveřejňuje výsledky hlasování jednotlivých senátů, uplatnění odlišného stanoviska je jediným signálem právní neshody uvnitř soudního tělesa. Odlišné stanovisko představuje nástroj umožňující soudci veřejně vysvětlit, proč s většinovým rozhodnutím nesouhlasí.⁸ Odlišná stanoviska lze vnímat i jako trh myšlenek, důležitý zdroj právních argumentů a rozličných pohledů na výklad právní normy.⁹ Pojem odlišné stanovisko v širším smyslu zahrnuje i konkurenční stanovisko, ve kterém soudce vyjadřuje svůj nesouhlas pouze s odůvodněním, nikoli výsledkem většinového rozhodnutí.¹⁰ V uvedeném širším smyslu vnímá odlišné stanovisko i správný řád soudní, podle jehož § 55a „[č]len senátu Nejvyššího správního soudu ve složení podle § 16 odst. 2 písm. a) a odst. 3, který s rozhodnutím senátu nebo s jeho odůvodněním nesouhlasí, má právo, aby jeho odlišné stanovisko bylo uvedeno v protokolu o hlasování a aby byly důvody jeho nesouhlasu připojeny k vyhotovení písemného rozhodnutí s uvedením jeho jména.“

Institut odlišného stanoviska z teoretického hlediska naplňuje tři základní funkce. Možnost uplatnění odlišného stanoviska předně zvyšuje kvalitu výsledného soudního rozhodnutí, které se s ohledem na stanovisko musí řádně vypořádat s předloženými

⁵ Tamtéž, str. 90.

⁶ Tamtéž, str. 93.

⁷ Tamtéž, str. 110.

⁸ KELEMEN, K. *Judicial Dissent in European Constitutional Courts: A Comparative and Legal Perspective*. Londýn, New York: Routledge, 2018, str. 5.

⁹ BRENNAN, W. J. In Defense of Dissents. *Hastings Law Journal*. 1986, roč. 37, č. 3, str. 427 a násl.

¹⁰ KELEMEN, K. *Judicial Dissent in European Constitutional Courts: A Comparative and Legal Perspective*. Londýn, New York: Routledge, 2018, str. 5.

protiargumenty, a zlepšuje deliberaci mezi soudci, neboť nutí většinu naslouchat argumentům menšin. Odlišná stanoviska dále mají důležitou informativní funkci ve vztahu k veřejnosti, odborné i laické, neboť více ozřejmují důvody vedoucí k výslednému rozhodnutí a mohou být i indikátorem případné judikatorní změny. Odlišná stanoviska jsou konečně i motorem změny. Představují prostor pro nashromáždění argumentů vedoucích v důsledku ke změně judikatury či právní úpravy.¹¹ Pohledem substantivní legitimacy¹² odlišná stanoviska zvyšují autoritu soudu, neboť jej činí transparentnější a tím zvyšují důvěru veřejnosti; ukazují, že všechny argumenty byly zváženy.¹³

Pro analýzu působení vlivu teorie teoretické neshody v rozhodovací činnosti soudního tělesa založené na disentech je zásadní vnímat důvody vedoucí k uplatnění či neuplatnění odlišného stanoviska. Podle K. Kelemen je uplatnění odlišného stanoviska je často výsledkem strategického uvažování soudce. Každý soudce má jinak nastavenou hranici mezi loajalitou vůči svým kolegům a svým svědomím; u různých soudců může být rovněž odlišná intenzita nesouhlasu či povaha sporné otázky vedoucí k uplatnění odlišného stanoviska.¹⁴ Odlišnosti mohou panovat i mezi jednotlivými soudy. U Federálního ústavního soudu Spolkové republiky Německo je například nepsaným pravidlem, že odlišné stanovisko se uplatní pouze v případě „hlubokého osobního přesvědčení“.¹⁵ Důležitým neprávním aspektem uplatnění odlišného stanoviska je, že umožňuje soudci ventilovat svou frustraci z přehlasování.¹⁶

Podrobnou analýzu faktorů ovlivňujících uplatňování odlišných stanovisek nabízí Lee Epstein, William Landes a Richard Posner v článku *Why (and When) Judges Dissent: A Theoretical and Empirical Analysis*.¹⁷ Vysvětlují, že uplatnění odlišného stanoviska nelze jednoduše vysvětlit tím, že soudce nesouhlasí s názorem většiny, ale že u odvolacích soudů hrají roli i další faktory založené na ekonomickém modelu tzv. egoistického chování jednotlivce, který R. Posner aplikuje i v díle *How Judges Think*.¹⁸ Tento model vychází z toho,

¹¹ Tamtéž, str. 158-160. Obdobně též KIRBY, M. Judicial Dissent. *James Cook University Law Review*. 2005, roč. 12, str. 4 a násl.

¹² LASSER, M. *Judicial Deliberations: a Comparative Analysis of Transparency and Legitimacy*. New York: Oxford University Press, 2009, 382 str.

¹³ LYNCH, A. Is Judicial Dissent Constitutionally Protected? *Macquarie Law Journal*. 2004, roč. 4, str. 81 a násl.

¹⁴ KELEMEN, K. *Judicial Dissent in European Constitutional Courts: A Comparative and Legal Perspective*. Londýn, New York: Routledge, 2018, str. 176.

¹⁵ KOMMERS, D., P. *The Constitutional Jurisprudence of the Federal Republic of Germany*. Třetí upravené a rozšířené vydání. Durham, Londýn: Duke University Press, 2012, str. 26.

¹⁶ BELLEAU, M.-C., JOHNSON, R. Faces of Judicial Anger: Answering the Call. *European Journal of Legal Studies*. 2007, roč. 1, č. 1, str. 20 a násl.

¹⁷ EPSTEIN, L., LANDES, W., M., POSNER, R. A. Why (and When) Judges Dissent: A Theoretical and Empirical Analysis. *Journal of Legal Analysis*. 2011, roč. 3, č. 1, str. 101-138.

¹⁸ POSNER, R. *How Judges Think*. Cambridge, Massachusetts; London, England: Harvard University Press, 2008, 387 str.

že soudci na jednu stranu chtějí mít dostatek volného času a vynaložit málo úsilí, na druhou stranu je pro ně důležitá jejich soudcovská reputace a možnost vyjádřit své právní a (v širokém smyslu) politické názory.

Uplatnění odlišného stanoviska předně znamená čas a úsilí disentujícího i soudce zpravodaje. Odlišné stanovisko znamená v průměru prodloužení většinového rozhodnutí o 20 %, soudce zpravodaj se totiž musí vyrovnat s v odlišném stanovisku uplatněnými argumenty. Uvedené je umocněné množstvím nápadu daného soudního tělesa, čím vyšší nápad je, tím významnější tento náklad odlišného stanoviska bude.¹⁹ Odlišné stanovisko také může ohrozit reputaci většiny upozorněním na nedostatky v jejím názoru. Vše výše uvedené má dopad na kolegiální mezi soudci, uplatnění odlišného stanoviska může pro disentujícího do budoucna znamenat složitější shánění podpory pro svá rozhodnutí.²⁰ Uvedený faktor je tím významnější, čím je složení rozhodovacího tělesa stabilnější a množství společně rozhodovaných případů ve stejném složení vyšší.²¹

Soudce dále zvažuje význam rozhodované věci a potenciál, že stanovisko ovlivní další vývoj práva. V tomto ohledu je třeba upozornit, že odlišná stanoviska nejsou příliš často citována²² a uplatnění odlišného stanoviska může přilákat pozornost k většinovému rozhodnutí a dodat tak většinovému rozhodnutí na důležitosti.²³ Dalším faktorem ovlivňujícím uplatnění odlišného stanoviska je přístup soudního tělesa ke změně vlastní judikatury, čím méně časté tyto změny jsou, tím méně užitečné uplatnění odlišného stanoviska je. Na druhou stranu odlišné stanovisko může vést k zásahu nadřazeného soudu.²⁴ Posledním, avšak neméně důležitým faktorem, je osobní nastavení samotného soudce. Někteří soudci čerpají více uspokojení z možnosti vyjádřit své názory a postoje než jiní, psaní odlišných stanovisek, která jsou osobitější než většinová rozhodnutí, tak mají v oblibě. Uvedené může být umocněno v případě, že soudce je často se svými názory v menšině.²⁵

¹⁹ Tamtéž, str. 104.

²⁰ Tamtéž, str. 104.

²¹ Tamtéž, str. 104.

²² Tamtéž, str. 102.

²³ Tamtéž, str. 103.

²⁴ Tamtéž, str. 105.

²⁵ Tamtéž, str. 105.

3. Analýza uplatňování odlišných stanovisek v rozšířeném senátu Nejvyššího správního soudu

Empirická analýza je založena na případové studii fenoménu působení teoretické neshody mezi soudci skrze uplatňování odlišných stanovisek. Jedná se o jednopřípadovou studii, přičemž výběr soudního tělesa byl veden logikou typického případu.²⁶ Jako typický příklad zkoumaného fenoménu byl na základě srovnávací studie velkých senátů českých vrcholných soudů provedené Ondřejem Kadlecem v knize *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*²⁷ vybrán rozšířený senát Nejvyššího správního soudu a jeho rozhodovací činnost od zavedení institutu odlišných stanovisek do současnosti.²⁸

3.1. Představení Nejvyššího správního soudu a jeho rozšířeného senátu

Nejvyšší správní soud je vrcholným soudním orgánem ve věcech patřících do pravomoci soudů ve správním soudnictví. Hlavní jeho pravomocí je rozhodování o kasačních stížnostech proti rozhodnutím krajských soudů, čímž má zajistit jednotu a zákonnost rozhodování soudů ve správním soudnictví.²⁹ Svou činnost zahájil teprve v roce 2003, navázal však na silnou tradici rakouského a následně prvorepublikového Nejvyššího správního soudu.³⁰ Aktuálně je Nejvyšší správní soud složen z 32 soudců a soudkyň a jedné soudkyně a jednoho soudce dočasně přidělených, soudci jsou pro běžný výkon soudnictví rozděleni do deseti rozhodujících senátů, které nejsou nijak specializované.³¹ Pro pochopení kontextu rozhodování soudu je třeba upozornit na významné zvýšení zatížení soudu; zatímco v roce 2015 soud obdržel 3400 věcí, v roce 2019 (poslední standardní rok před krizí způsobenou pandemií Covid-19) jich bylo 4645.³² Vyšší zátěž má přirozeně vliv na délku řízení a kvalitu a konzistentnost rozhodování.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu (dále jen „rozšířený senát“) je složen ze sedmi, resp. devíti členů.³³ Konkrétní složení rozšířeného senátu stanoví rozvrh práce vydávaný

²⁶ KOSAŘ, D., PETROV, J. Jak vybrat „případy“ do případové studie a pracovat s nimi v právu: poznatky z výzkumu na pomezí práva a politikologie. *Jurisprudence*, 2016, roč. 26, č. 6., str. 25-26.

²⁷ KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, 292 str.

²⁸ Odlišná stanoviska byla s účinností od 1. 1. 2012 zavedena novelou soudního řádu správního, zákonem č. 303/2011 Sb. Sběr dat byl uzavřen k 30. 4. 2021.

²⁹ Srv. § 12 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“).

³⁰ Srv. historie soudu na www.nssoud.cz.

³¹ Data dle Rozvrhu práce Nejvyššího správního soudu na rok 2021, úplné znění k 1. 4. 2021, dostupný na www.nssoud.cz. Ke zrušení rozdělení tehdy devíti senátů na 6 senátů finančně-správního kolegia a 3 senátů sociálně-správního kolegia došlo usnesením pléna Nejvyššího správního soudu č. j. S 4/2013-2/3 ze dne 27. 11. 2013.

³² Srv. statistiky dostupné na www.nssoud.cz.

³³ Srv. § 16 odst. 3 s. ř. s. Devítičlenný senát rozhoduje v případě, že věc rozšířenému senátu předložil jiný než klasický tříčlenný senát (s výjimkou kárných senátů), počet věcí rozhodovaných devítičlenným senátem, je však zanedbatelný. Esej se věnuje pouze rozhodování sedmičlenného senátu.

předsedou soudu po projednání se soudcovskou radou.³⁴ V současnosti jsou členy sedmičlenného rozšířeného senátu Josef Baxa, Filip Dienstbier, Zdeněk Kühn, Petr Mikeš, Barbara Pořízková, Aleš Roztočil a Karel Šimka.³⁵ Od vzniku soudu v roce 2003 do současnosti se v rozšířeném senátu prostrídalo 24 soudců, jeho složení je tak poměrně stabilní.³⁶

Od svého vzniku do současnosti³⁷ vydal rozšířený senát 295 rozhodnutí.³⁸ V porovnání s celkovým nápadem soudu se jedná o zlomek rozhodovací činnosti, zhruba 0,5 % případů.³⁹ Judikatura rozšířeného senátu je pro malé senáty závazná a ty jsou k ní tradičně velmi loajální.⁴⁰ I přes zákonem úzce vymezenou roli a poměrně nízké procentu rozhodovaných případů rozšířený senát zaujímá v rozhodování Nejvyššího správního soudu významnou roli. Význam rozšířeného senátu výstižně popisuje Ondřej Kadlec: „*Rozšířený senát tím, kdo v něm zasedá, jak často rozhoduje a jakou mají jeho rozhodnutí váhu, překročil zákonem poměrně skromně vymezenou roli a stal se důležitým aktérem ovlivňujícím rozhodování celého soudu.*“⁴¹

3.2. Aktivace rozšířeného senátu a judikatorní rozpor

Rozšířený senát je aktivován v případě, že tříčlenný senát Nejvyššího správního soudu při svém rozhodování dospěje k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již vyjádřeného v rozhodnutí soudu, a to ve všech, včetně procesních, otázkách, v případě neposlušného správního orgánu k přijetí tzv. zásadního usnesení nebo na návrh předsedy soudu.⁴² Judikatorním rozporem se rozumí odlišný právní názor rozhodujícího senátu od právního názoru vysloveného v předchozím rozhodnutí či identifikace dvou protichůdných názorů v již existující judikatuře.⁴³ Judikatorním rozporem není pouze názor implicitní, nevyřčená premisa dalších argumentačních kroků.⁴⁴ Pro aktivaci rozšířeného senátu dále není

³⁴ Srv. § 41 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

³⁵ Viz Rozvrh práce Nejvyššího správního soudu na rok 2021, úplné znění k 1. 4. 2021, dostupný na www.nssoud.cz.

³⁶ Viz rozvrhy práce Nejvyššího správního soudu od roku 2003 do současnosti, dostupné na www.nssoud.cz

³⁷ Údaje ke dni 30. 4. 2021.

³⁸ Srv. databáze rozhodnutí Nejvyššího správního soudu na www.nssoud.cz.

³⁹ Srv. výpočet zpracovaný z dat dostupných na www.nssoud.cz O. Kadlecem, viz KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 105.

⁴⁰ KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 131.

⁴¹ Tamtéž, str. 89.

⁴² Srv. § 17 odst. 1 a § 18 s. ř. s.. Ustanovení § 18 s. ř. s. však není v praxi využíváno, viz KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 96.

⁴³ KÜHN, Z. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 2, str. 39 a násl.

⁴⁴ Tamtéž.

podstatné, zda odlišný právní názor panuje ve stěžejních nebo okrajových důvodech, na odůvodnění rozhodnutí se pohlíží jako na jeden celek.⁴⁵

Judikatorním rozporem je rovněž pouze spor normativní, tj. spor o interpretaci normy, nikoli rozpor hodnotový, ani principiální.⁴⁶ Hodnotový rozpor Zdeněk Kühn vysvětluje jako konflikt dvou hodnotových východisek (např. ideologie neoliberalní a levicové) interpretace neurčité právní normy. Principiální rozpor pak spatřuje v situaci, kdy výklad neurčité právní normy je ovlivněn dvěma protichůdnými principy (např. ochrana svobody slova vs. ochrana soukromí).⁴⁷ K problematice hodnotové a principiální nekonzistence Z. Kühn výstižně uzavírá: „Principiální a hodnotová rozpornost má dynamickou povahu, neustále se reformuluje a obnovuje s přihlédnutím k existujícím principům, hodnotám, pravidlům a jiným standardům. Určité vnitřní napětí, které může plynule přecházet až v principiální nekonzistenci, je v judikatuře jakéhokoliv soudu z nezbytnosti přítomné, neboť soudci nejsou dworkinovští Herkulové. Přiměřená míra principiální nekonzistence dokonce nemusí být na újmu judikatuře, ale naopak může přispívat k jejímu dalšímu rozvoji. Přílišná míra principiální nekonzistence ovšem může zpochybňovat činnost vrcholného soudu a legitimitu jeho interpretačních závěrů, stejně jako učinit jeho judikaturu nahodilou a zcela nepředvídatelnou.“⁴⁸

3.3. Odůvodnění výběru rozšířeného senátu jako objektu případové studie

Složení rozšířeného senátu v počtu sedmi soudců představuje ideální počet pro praktické fungování soudního tělesa. Na jednu stranu vyšší počet soudců zajišťuje názorovou a vyšší pravděpodobnost správnosti rozhodnutí, na druhou stranu se jedná o dostatečně nízký počet, aby se z rozhodování nevytratila individuální odpovědnost každého soudce za finální rozhodnutí, možnost řádné diskuze a argumentace či schopnost nalézt kompromis.⁴⁹ Členové rozšířeného senátu jsou vybíráni na základě expertního principu, tedy na základě erudice, právního přehledu a argumentačních schopností.⁵⁰ Složení rozšířeného senátu popsal pro účely studie O. Kadlece jeden z dlouholetých členů rozšířeného senátu tak, že v něm zasedají „pestré osobnosti, které mají přesah, dokáží tvořit, oponovat, zároveň ale nikdo není outsider ani

⁴⁵ Srv. z poslední doby usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 5. 2019 č. j. 10 As 2/2018-31, publ. pod č. 3896/2019 Sb. NSS.

⁴⁶ KÜHN, Z. O velkých senátech a judikatorních odklonech vysokých soudů. *Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 2, str. 39 a násl.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 183-184.

⁵⁰ Tamtéž, str. 186.

*nedotknutelná hvězda. Každý je někdy v disentu a nikdy nejsou předem dané hlasovací bloky“.*⁵¹ Řízení před rozšířeným senátem je v zásadě samostatným řízením; v rozšířeném senátu je věci přidělen nový soudce zpravodaj, člen jiného než předkládajícího senátu, a předloženou právní otázku senát posuzuje nezávisle na malém senátu (s malými senáty se neshodne ve zhruba polovině případů, někdy se stane, že zvolí třetí variantu řešení).⁵² Rozšířený senát je dále nejotevřenější navenek, veškeré informace o řízení, včetně předkládacího usnesení malého senátu s jeho argumentací, jsou veřejně dostupná na webových stránkách soudu.⁵³

Rozšířený senát zpravidla zodpovídá abstraktní právní otázku, to znamená, že se nemůže soustředit pouze na konkrétní skutkové okolnosti, ale musí k otázce přistoupit komplexně a formulovat obecné právní pravidlo. Popsaný způsob rozhodování rozšířenému senátu rovněž umožňuje soustředit se pouze na složité a sporné právní otázky, neboť nemusí vypořádávat ostatní, již projudikované námitky.⁵⁴ V některých případech v rozšířeném senátu dochází k dotváření práva.⁵⁵ V kontrastu s Ústavním soudem se rozšířený senát zásadně zabývá právně technickými otázkami podústavního práva a posuzované případy nemají takový politický a hodnotový přesah. Jak vyplývá z kvantitativní analýzy O. Kadlece v období mezi rokem 2015 až 2017 vydal rozšířený senát 54 rozhodnutí, z nichž polovina se týkala procesních otázek spojených s řízením před správními soudy, a tedy čistě právních otázek, často se dotýkajících základních principů správního soudnictví. Druhou nejpočetnější kategorií se sedmi řešenými případy pak byly otázky daňového procesního práva.⁵⁶

Rozšířený senát rozhoduje po podrobné deliberaci;⁵⁷ koncept rozhodnutí zpracovává soudce zpravodaj a ostatní členové senátu jsou s ohledem na svou erudici a absenci specializace na Nejvyšším správním soudě silnými partnery do diskuze.⁵⁸ Soudní rozhodnutí rozšířeného senátu jsou propracovaná, psaná diskurzivním stylem se snahou přesvědčit o správnosti zvoleného řešení a pojmout analyzovanou právní otázku komplexně;⁵⁹ rozšířený senát klade ze všech velkých senátů největší důraz na akceptovatelnost jeho názorů odborníky. Celkově tak rozšířený senát klade ze všech třech velkých senátů českých vrcholných soudů největší důraz

⁵¹ Rozhovor se soudcem Nejvyššího správního soudu a členem rozšířeného senátu, citovaný v KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 95.

⁵² Tamtéž, str. 191.

⁵³ Tamtéž, str. 191.

⁵⁴ Tamtéž, str. 192-193.

⁵⁵ Tamtéž, str. 194.

⁵⁶ Tamtéž, str. 198.

⁵⁷ Tamtéž, str. 184.

⁵⁸ Tamtéž, str. 212.

⁵⁹ Tamtéž, str. 212.

na transparentnost a diskurzivnost svého rozhodování; svou autoritu tak staví na tzv. substantivní, spíše než institucionální legitimitě.⁶⁰

3.4. Celkový přehled uplatňování odlišných stanovisek

V analyzovaném období, tj. od 1. 1. 2012⁶¹ do 30. 4. 2021⁶², lze identifikovat 34 rozhodnutí rozšířeného senátu s alespoň jedním připojeným odlišným stanoviskem, přičemž celkem bylo v analyzovaném období rozšířeným senátem vydáno 152 rozhodnutí.⁶³ Z celkového objemu rozhodování rozšířeného senátu tedy bylo odlišné stanovisko připojeno ve 22 % případů. Z komparativního hlediska se jedná o relativně značnou míru nesouhlasu uvnitř rozhodovacího tělesa. Pro srovnání míra nesouhlasu u německého ústavního soudu je 7%, u španělského ústavního soudu 16 %, naopak u Nejvyššího soudu Spojených států amerických je odlišné stanovisko připojeno v 62 % případů.⁶⁴

Poměrně vysoká míra nesouhlasu v rozhodování rozšířeného senátu je překvapivá i vzhledem k teorii uplatňování odlišných stanovisek. Členové rozšířeného senátu jsou značně zatíženi vysokým nápadem případů, za poslední roky se značně zvýšil počet případů rozhodovaných malými senáty a s tím i počet judikatorních rozporů, které končí v rozšířeném senátu.⁶⁵ Složení rozšířeného senátu je poměrně stabilní, riziko újmy na kolegiálních vztazích uvnitř tělesa a riziko ztráty možné budoucí podpory pro většinové rozhodnutí jsou proto poměrně významným faktorem. Dalším důvodem, který by měl míru nesouhlasu spíše snižovat, je skutečnost, že rozšířený senát téměř nemění svůj předchozí právní názor; ke změně judikatury došlo pouze v jednom případě,⁶⁶ uplatnění odlišného stanoviska tak nemá velký potenciál ovlivnit budoucí vývoj judikatury, není-li jeho cílem dosáhnout zrušení rozhodnutí rozšířeného senátu Ústavním soudem. Poměrně vysokou míru nesouhlasu tak lze vysvětlit jedině účastí silných osobností s vyhraněnými právními názory na rozhodovací činnosti rozšířeného senátu, toto vysvětlení pomohou ověřit následující části výzkumu.

⁶⁰ Pro velmi inspirativní srovnání francouzského a amerického soudního systému z perspektivy legitimacy soudní moci viz LASSER, M. *Judicial Deliberations: a Comparative Analysis of Transparency and Legitimacy*. New York: Oxford University Press, 2009, 382 str.

⁶¹ Účinnost zákona č. 303/2011 Sb., kterým byl do soudního řádu správního vložen § 55a umožňující členu rozšířeného senátu, který s rozhodnutím nebo s jeho odůvodněním nesouhlasí, připojit k rozhodnutí odlišné stanovisko včetně důvodů nesouhlasu a uvedení jména disentujícího.

⁶² Analýza rozhodovací činnosti byla uzavřena k 30. 4. 2021, neboť následně byli provedeny rozhovory z analýzy rozhodovací činnosti vyplývající.

⁶³ Ve skutečnosti bylo vydáno 35 rozhodnutí s odlišným stanoviskem z celkových 153 rozhodnutí, nicméně ve věci sp. zn. 1 As 89/2010 a sp. zn. 1 As 19/2010 bylo vydáno totožné rozhodnutí, rozhodnutí jsou počítána jen jednou.

⁶⁴ KELEMEN, K. *Judicial Dissent in European Constitutional Courts: A Comparative and Legal Perspective*. Op. Cit., str. 176.

⁶⁵ KADLEC, O. *Role velkých senátů v rozhodování vrcholných soudů České republiky*, Op. Cit., str. 92-93, 106.

⁶⁶ Tamtéž, str. 220.

Pro další analýzu rozhodovací činnosti rozšířeného senátu je užitečné představit složení rozšířeného senátu v analyzovaném období a jeho změny. Jak již bylo řečeno v úvodu, složení rozšířeného senátu je poměrně stabilní. Dlouholetými členy jsou Josef Baxa, který je v rozšířeném senátu od jeho vzniku, a Karel Šimka, který zde působí od roku 2008. Jak bude ukázáno dále, zásadní vliv na rozhodovací činnost tohoto tělesa má Zdeněk Kühn, jehož současné akademické působení v oboru teorie práva⁶⁷ se výrazně promítá do jeho zpravodajských rozhodnutí i odlišných stanovisek. Relativně novými členy rozšířeného senátu jsou Filip Dienstbier a Petr Mikeš, jejich vliv na rozhodování tak bohužel zatím není ze zkoumaného vzorku dostatečně patrný.

Tabulka č. 1: Složení sedmičlenného rozšířeného senátu od 1. 1. 2012 do 30. 4. 2021⁶⁸

Rok	Členové sedmičlenného rozšířeného senátu						
2012	J. Baxa	K. Šimka	M. Turková	J. Camrda	M. Došková	J. Vlašín	M. Mazanec
2013	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	J. Camrda/ Z. Kühn	J. Palla	J. Vlašín	K. Šimáčková/ M. Mazanec
2014	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	P. Průcha/ A. Roztočil	J. Vlašín	J. Passer
2015	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	J. Vlašín/ L. Matyášová	J. Brothánková
2016	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	L. Matyášová	J. Brothánková
2017	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	L. Matyášová	J. Brothánková
2018	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	F. Dienstbier	J. Brothánková
2019	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	F. Dienstbier	P. Mikeš
2020	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	F. Dienstbier	P. Mikeš
2021	J. Baxa	K. Šimka	B. Pořízková	Z. Kühn	A. Roztočil	F. Dienstbier	P. Mikeš

3.5. Počty odlišných stanovisek uplatněných jednotlivými soudci rozšířeného senátu

Členové rozšířeného senátu se značně liší v míře uplatňování odlišného stanoviska. Absolutně i relativně nejvyšší počet odlišných stanovisek uplatnil za své působení v rozšířeném senátu soudce Jaroslav Vlašín, a to 12 odlišných stanovisek, což je o polovinu více než soudce s druhým nejvyšším počtem odlišných stanovisek, Karel Šimka. Dalším velmi často disentujícím soudce (v poměru k času strávenému v rozšířeném senátu po zavedení institutu odlišných stanovisek) je Jakub Camrda, který jich uplatnil v průměru 2 na rok. Jana Brothánková a Josef Baxa oba uplatnili pět odlišných stanovisek, Jana Brothánková však za

⁶⁷ Zdeněk Kühn je současně profesorem teorie práva na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, srv. <https://www.prf.cuni.cz/175/katedra-teorie-prava-a-pravnich-uceni>.

⁶⁸ Zpracováno dle dat dostupných z www.nssoud.cz.

polovinu kratší období.⁶⁹ U Josefa Baxy je zajímavé, že první odlišné stanovisko uplatnil až dva a půl roku od zavedení tohoto institutu a v současné době se frekvence jeho odlišných stanovisek zvyšuje.⁷⁰ Vzhledem ke krátkému působení v rozšířeném senátu lze za poměrně aktivní disentující soudkyni považovat i Lenku Matyášovou. Ostatních deset soudců, kteří v rozšířeném senátu působili po zavedení institutu odlišných stanovisek, uplatnilo dvě či méně odlišná stanoviska. Většina jich nicméně v rozšířeném senátu působila⁷¹ či působí relativně krátce; výjimkou jsou Barbara Pařízková, která za své téměř devítileté členství v rozšířeném senátu uplatnila pouze jedno odlišné stanovisko, a Filip Dienstbier.

Tabulka č. 2: Počty disentů jednotlivých členů RS v absolutních i relativních číslech⁷²

soudce	období v RS	délka působení v letech (zaokrouhlo na pololetí)	počet disentů	počet disentů na rok ⁷³
Jaroslav Vlašín	1.1.2010-30.6.2015	5,5	12	3,4
Karel Šimka	1.1.2008 do současnosti	13,5	6	0,6
Jana Brothánková	1.1.2015-31.10.2018	4	5	1,25
Josef Baxa	1.1.2003 do současnosti	18,5	5	0,5
Jakub Camrda	1.1.2009-31.10.2013	5	4	2
Lenka Matyášová	30.6.2015-31.12.2017	2,5	4	1,6
Aleš Roztočil	1.7.2014 do současnosti	6	4	0,6
Zdeněk Kühn	1.11.2013 do současnosti	7,5	4	0,5
Jiří Palla	1.1.2013-31.12.2013	1	2	2
Miluše Došková	1.1.2005-31.12.2012	8	2	2
Michal Mazanec	1.1.2003-31.12.2012; 27.8.2013-31.12.2013	10,5	1	1,3
Marie Turková	1.1.2004-31.12.2012	9	1	1
Kateřina Šimáčková	1.1.2013-7.8.2013	0,5	1	2
Barbara Pořízková	1.1.2013 do současnosti	8,5	1	0,1
Jan Passer	1.1.2014-31.12.2014	1	1	1
Petr Průcha	1.1.2014-1.7.2014	0,5	1	2
Filip Dienstbier	1.1.2018 do současnosti	3,5	1	0,3
Petr Mikeš	1.11.2018 do současnosti	2,5	0	0

⁶⁹ Aniž by práce chtěla působit bulvárně, nelze při analýze odlišných stanovisek této výjimečné soudkyně nemyslet na to, že její působení v rozšířeném senátu bylo bohužel ukončeno jejím předčasným úmrtím v roce 2015.

⁷⁰ První odlišné stanovisko Josef Baxa uplatnil k věci sp. zn. 8 Ans 2/2012 týkající se vyčerpání prostředku ochrany proti nečinnosti v případě ústředních správních orgánů až v polovině roku 2014. Od začátku roku 2020 jsou spolu s A. Roztočilem jedinými disentujícími.

⁷¹ Po zavedení odlišných stanovisek k 1. 1. 2012.

⁷² Zpracováno dle dat dostupných z www.nssoud.cz.

⁷³ Do poměru započítána pouze léta od zavedení institutu odlišných stanovisek.

3.6. Typologie případů s připojeným odlišným stanoviskem

Velmi zajímavé je typové zaměření řízení, ve kterých bylo odlišné stanovisko uplatněno. Překvapivě nejpočetnější kategorií případů, ve kterých dochází ke sporu mezi členy rozšířeného senátu jsou procesní otázky a základní instituty řízení před správními soudy, kterých je 14 z celkového počtu 35 rozhodnutí. Další početnou kategorií s 8 případy je kategorie procesních otázek a základních institutů správního řízení. Naopak v případech, které řešily hodnotovou otázku, došlo ke sporu pouze ve třech případech, přičemž dva se týkaly zákonnosti vyhlášky upravující očkovací povinnost,⁷⁴ ve třetím šlo o kvalifikaci záznamu ztráty bodů jako trestu ve věci přestupků proti bezpečnosti silničního provozu.⁷⁵ V případech týkajících se věcných otázek některé ze zvláštních oblastí správního práva došlo ke sporu pouze v 6 případech, přičemž otázky předložené rozšířenému soudu v takových případech byly často rovněž procesní povahy, viz např. pravomoc Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže při přezkumu veřejných zakázek malého rozsahu,⁷⁶ lhůta pro provedení cenové kontroly⁷⁷ či identifikace rozhodného účetního období při ukládání pokuty.⁷⁸ Dva případy sporu mezi členy rozšířeného senátu se pak týkaly pravomoci rozšířeného senátu.⁷⁹

Je zřejmé, že uvedená kategorizace případů řešených rozšířeným senátem je subjektivní. Především odlišení čistě procesní otázky od otázky hodnotové může být v některých případech obtížné. Například ve věci sp. zn. 1 AOs 2/2013 byla rozšířenému senátu předložena otázka, zda se lze proti úpravě směrné části územního plánu obce spočívající ve zvýšení indexu podlažní plochy bránit návrhem na zrušení opatření obecné povahy, nebo zda ji lze napadat až v rámci územního řízení a případného soudního přezkumu územního rozhodnutí.⁸⁰ Ačkoli otázka primárně směřuje k identifikaci procesní cesty soudní ochrany, zvýšení indexu podlažní plochy v územním plánu se úzce dotýká uspořádání poměrů na území obce a vlastnických práv jejích obyvatel, což je problematika velmi hodnotová. Rovněž otázka

⁷⁴ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 4. 2012 č. j. 8 As 6/2011 - 120, č. 2624/2012 Sb. NSS.

⁷⁵ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2015 č. j. 6 As 114/2014 - 55, č. 3339/2016 Sb. NSS.

⁷⁶ Rozsudek rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 2. 2017 č. j. 9 As 195/2015 - 68.

⁷⁷ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 9. 2012 č. j. 7 Afs 14/2011 - 115, č. 2748/2013 Sb. NSS.

⁷⁸ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2014 č. j. 7 Afs 57/2011 - 1234, č. 3125/2014 Sb. NSS.

⁷⁹ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 1. 2014 č. j. 7 Ans 10/2012 - 46, č. 3013/2014 Sb. NSS, a ze dne 29.5.2019, čj. 10 As 2/2018 - 31.

⁸⁰ Srv. předkládací usnesení prvního senátu ze dne 18. 4. 2013 č. j. 1 AOs 2/2013-76.

týkající se podjatosti soudu v případě žaloby proti rozhodnutí předsedy soudu,⁸¹ není banální procesní otázkou, nýbrž problematikou dotýkající se základních principů právního státu.

V obecné rovině lze nicméně konstatovat, že kategorie procesních otázek a základních institutů řízení před správními soudy obsahuje otázky týkající se výkladu různých ustanovení soudního řádu správního, konkrétněji problematiky žalobních typů, přípustnosti kasační stížnosti, složení soudního tělesa, nákladů řízení či určení rozhodného skutkového a právního stavu pro vydání soudního rozhodnutí. Kategorie procesních otázek a základních institutů správního řízení se týká ustanovení správního řádu. Hodnotové otázky jsou naopak charakteristické svým zaměřením nikoli na konkrétní pravidla správního práva, nýbrž na problémy obecnějšího, celospolečenského rázu.

Tabulka č. 2: Kategorizace typů případů, ve kterých bylo uplatněno odlišné stanovisko⁸²

spisová značka	datum	sporná otázka	disentující
procesní otázky a základní instituty řízení před správními soudy			
8 Afs 29/2011	18.09.2012	stavění prekluzivní lhůty během řízení o kasační stížnosti	J. Camrda, M. Mazanec
3 Ao 9/2011	11.06.2013	aktivní procesní legitimace městských částí hlavního města Prahy k návrhu na přezkum územního plánu	J. Camrda, J. Palla
1 Aos 2/2013	07.09.2013	závaznost regulativu indexu podlažní plochy a odpovídající prostředek soudní ochrany	K. Šimka
3 As 125/2012	20.05.2014	přípustnost kasační stížnosti proti zamítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků	J. Vlašín
9 Azs 66/2014	21.01.2015	nepřijatelnost kasační stížnosti ve věci související s mezinárodní ochranou cizince, pokud nejde přímo o rozhodnutí ve věci udělení či neudělení mezinárodní ochrany	Z. Kühn
7 Afs 11/2014	31.03.2015	náhrada nákladů spojených s účastí pracovníků správního orgánu u jednání správního soudu	Z. Kühn, J. Vlašín
5 Afs 91/2012	01.07.2015	přípustnost kasační stížnosti, kterou podal procesně úspěšný účastník	J. Baxa, K. Šimka, J. Vlašín
7 As 107/2014	13.10.2015	běh lhůty pro podání zásahové žaloby ve věci neprovedení zápisu do katastru nemovitostí	A. Roztočil

⁸¹ Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 26.3.2020, čj. Nad 8/2019 – 65.

⁸² Zpracováno dle dat dostupných z www.nssoud.cz.

6 As 165/2015	26.07.2016	složení soudu (senát či samosoudce) v řízení o žalobě proti rozhodnutí služebního funkcionáře ve věcech kázeňských	J. Baxa, Z. Kühn
5 As 104/2013	16.11.2016	výjimka z aplikace § 75 odst. 1 sřs	Z. Kühn, L. Matyášová, J. Brothánková
5 As 154/2016	29.08.2017	stavění lhůty v případě žádosti o osvobození od soudních poplatků	L. Matyášová, J. Brothánková
7 As 155/2015	21.11.2017	lhůta k podání žaloby v případě trvajících zásahu	K. Šimka
Nad 8/2019	26.03.2020	systémová podjatost soudu v případě žaloby proti rozhodnutí předsedy	J. Baxa
2 As 8/2018	15.12.2020	přezkum rozhodnutí o zrušení závazného stanoviska	A. Roztočil
6 As 108/2019	26.03.2021	soudní ochrana proti ne zahájení správního řízení ex offa	A. Roztočil
procesní otázky a základní instituty správního řízení			
9 Ao 7/2011	06.03.2012	nabývání účinnosti ZÚR	J. Vlašín, M. Došková, J. Camrda
1 As 89/2010	20.11.2012	systémová podjatost úřední osoby	J. Palla
1 As 21/2010	12.03.2013	obnova řízení o přestupku, který byl projednán v blokovém řízení	J. Vlašín
7 As 100/2010	12.03.2013	nicotnost správního rozhodnutí	J. Vlašín, J. Camrda
8 Ans 2/2012	20.05.2014	vyčerpání prostředků ochrany proti nečinnosti v případě ústředních správních orgánů	J. Baxa, J. Vlašín, P. Průcha
Nad 288/2014	05.05.2015	místní příslušnost dekoncentrovaných složek orgánů veřejné správy	J. Vlašín
5 As 85/2015	27.07.2016	možnost odvolání obce proti rozhodnutí o zrušení územního plánu v přezkumném řízení	J. Brothánková, L. Matyášová
3 As 241/2014	20.12.2016	doručování fikcí	K. Šimka
věcné otázky			
9 As 195/2015	02.02.2017	pravomoc ÚOHS přezkoumávat veřejné zakázky malého rozsahu	B. Pořízková
6 Afs 270/2015	18.04.2017	povaha opatření o nevyplacení části dotace	F. Dienstbier, J. Brothánková
1 Afs 236/2019	26.01.2021	prominutí daňového penále	J. Baxa
hodnotové otázky			

8 As 6/2011	03.04.2012	zákonost prováděcí vyhlášky týkající se očkování	J. Vlašín, M. Turková, K. Šimka
7 As 88/2011	23.04.2013	sankce za neočkování	K. Šimka, K. Šimáčková
6 As 114/2014	30.09.2015	zda je záznam bodů trestem	L. Matyášová, J. Brothánková
spor o kompetenci RS			
7 Ans 10/2012	14.01.2014	přezkum důvodnost přerušení správního řízení v řízení o žalobě proti nečinnosti	J. Vlašín
10 As 2/2018	29.05.2019	judikatorní exces	A. Roztočil

3.7. Typologie sporů v rozšířeném senátu

Nejpočetnější kategorií sporů v rámci rozšířeného tvoří případy, ve kterých se spor mezi většinou a disentující menšinou týkal střetu výkladových metod a pohledů na právo.

V řízeních sp. zn. 9 Ao 7/2011 (okamžik nabytí účinnosti zásad územního rozvoje), sp. zn. 4 Ads 32/2012 (přechod nároku na příspěvek na péči na pečující osobu v případě úmrtí osoby, o kterou bylo pečováno), 7 As 100/2010 (nicotnotnost správního rozhodnutí) a sp. zn. 5 As 85/2015 (možnost odvolání obce proti rozhodnutí o zrušení územního plánu v přezkumném řízení) většina zvolila pragmatický přístup ke sporné otázce s důrazem na účel a funkci posuzované právní úpravy, zatímco disentující menšina na právní spor pohlížela prismatem textu a systematiky zákona. Ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011 disentující podrobně rozebrali text a systematiku relevantních ustanovení správního řádu a stavebního zákona⁸³ a připomněli historické souvislosti přijímání relevantní právní úpravy.⁸⁴ Obě odlišná stanoviska pak dovodila, že právní závěr většiny jde proti „*výslovné dikci zákona*“⁸⁵ a „*(dle mého názoru nezpochybnitelnému) úmyslu zákonodárce*“.⁸⁶ Disentující soudce J. Camrda doplnil, že výklad „*contra legem*“ nemůže být odůvodněn tím, že „*se většině jeví stávající právní úprava jako ‚nepraktická‘ či dokonce obtížně použitelná*“.⁸⁷ Ve věci sp. zn. 7 As 100/2010 většina konstatovala, že opačný závěr by byl „*formalistický*“ a „*neodpovídající smyslu*“ právní úpravy, disentující menšina se vymezila proti „*přepisování zákona*“, které nabourává „*právní jistotu a předvídatelnost*“. Ve věci sp. zn. 4 Ads 32/2012 většina dospěla k závěru, že „*odhlédnutí od*

⁸³ Odlišné stanovisko soudce Camrdy ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, body 2-14.

⁸⁴ Odlišné stanovisko soudců Vlašína a Doškové ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, bod 6.

⁸⁵ Odlišné stanovisko soudce Camrdy ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, bod 15.

⁸⁶ Odlišné stanovisko soudců Vlašína a Doškové ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, bod 9. Obdobně odlišné stanovisko soudce Camrdy ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, bod 16.

⁸⁷ Odlišné stanovisko soudce Camrdy ve věci sp. zn. 9 Ao 7/2011, bod 16.

*doslovného výkladu výše zmíněné formulace je vzhledem k závažným důvodům pro takový krok nejen přípustné, ale že se jedná o výklad, který je z hlediska požadavků na jeho ústavní konformitu, racionalitu, naplnění smyslu a účelu institutu příspěvku na péči i z hlediska zdravého rozumu a přirozeného citu pro spravedlnost výkladem daleko přesvědčivějším, a tedy dokonce nezbytným.*⁸⁸ Ve své argumentaci tak zohlednila nejen účel a smysl právní normy v intencích teleologického výkladu, ale byla vedena i obecnějším smyslem pro spravedlnost a racionální uspořádání společenských vztahů. Disentující měl naopak za to, že „*hypotéza normy je jasná*“ a „*většina jde nad rámec zákona*“.⁸⁹ Ve věci 5 As 85/2015 většina zdůraznila, že vedle doslovného výkladu je třeba použít i výklad systematický a teleologický, dissentující měli naopak za to, že závěr většiny je v rozporu s „*jednoznačně vyjádřenou vůlí zákonodárce*“ a narušuje právní jistotu.⁹⁰

V řízeních sp. zn. 8 Afs 29/2011 (stavění lhůty pro doměření daně během řízení o kasační stížnosti), sp. zn. 5 Afs 91/2012 (přípustnost kasační stížnosti podané procesně úspěšným účastníkem) a sp. zn. 3 As 241/2014 (doručování fikcí) naopak převážil přístup formalistický, založený na právní jistotě a doslovném a systematickém výkladu, nad přístupem pragmatickým zohledňujícím racionalitu a logiku právních norem. Ve věci 5 Afs 91/2012 se většina opřela o „*vnitřní jednotu a bezrozpornost právního řádu*“, „*princip předvídatelnosti práva*“ a „*postuláty právní jistoty*“, dissentující naopak argumentovali důsledky a dopady rozhodnutí na právní praxi. Ve věci 3 As 241/2014 většina upřednostnila gramatický výklad, historický úmysl zákonodárce a právní jistotu. Disentující se naopak domníval, že měl převážít výklad objektivně teleologický, přičemž měl za to, že „*základním smyslem a účelem vložení písemnosti do domovní schránky nebo na jiné vhodné místo bylo nepochybně zvýšení doručovacího komfortu adresáta*“.⁹¹

V případech sp. zn. 1 As 89/2010, sp. zn. 9 Azs 66/2014, sp. zn. Nad 288/2014, sp. zn. 6 As 165/2015, sp. zn. 7 As 155/2015, sp. zn. 10 As 2/2018, sp. zn. 2 As 8/2018 a sp. zn. 1 Afs 236/2019 byl důvodem sporu jiný přístup k právu s upřednostněním odlišné právní hodnoty. Důvodem disentu byl v takovýchto případech důraz dissentujícího na pro něj důležitou hodnotu jako například zásada „*nikdo nemůže být soudcem ve vlastní věci*“, role Nejvyššího správního soudu jakožto vrcholného soudu v systému opravných přestupků či princip „*v pochybnostech ve prospěch daňového subjektu*“.

⁸⁸ Rozhodnutí rozšířeného senátu ve věci sp. zn. 4 Ads 32/2012, bod 57.

⁸⁹ Odlišné stanovisko ve věci sp. zn. 4 ads 32/2012.

⁹⁰ Odlišné stanovisko ve věci sp. zn. 5 As 85/2015.

⁹¹ Odlišné stanovisko ve věci sp. zn. 3 As 241/2014.

Velmi častým důvodem sporu v rámci rozšířeného senátu je míra ochrany jednotlivce ze strany soudu. V případech sp. zn. 1 As 21/2010, sp. zn. 3 As 125/2012, sp. zn. 7 Afs 11/2014 a sp. zn. 5 As 104/2013 byla většina kritizována za dotváření práva ve prospěch soudní ochrany jednotlivce. V odlišném stanovisku ve věci sp. zn. 3 As 125/2012 disentující soudce Vlašín výslovně pojmenovává principiální střet mezi většinou a menšinou: „*Na tomto místě se ovšem dlouhodobě střetávají dvě koncepce výkladu uvedeného procesního předpisu, a to jednak koncepce konzervativní, vycházející z jeho zákonného znění, a koncepce progresivní, založená na přesvědčení, že tento zákon je ohledně přístupu k soudu nedokonalý a je proto třeba jeho jednotlivá ustanovení judikaturou přetvořit a dát některým jeho institutům jiný význam, než který měl zákonodárce původně na mysli.*“⁹² Naopak v případech sp. zn. 8 Ans 2/2012, sp. zn. 5 Afs 91/2012 a sp. zn. 2 As 8/2018 disentující menšina požadovala více soudní ochrany.

Sporů, ve kterých by hrál rozhodující roli odlišný světonázor soudců, je v rozhodovací činnosti rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu nepatrně. Jednalo se o dva případy týkající se očkování, sp. zn. 8 As 6/2011 a sp. zn. 7 As 88/2011, odlišný pohled na ochranu vlastnického práva v rozhodnutí sp. zn. 1 AOs 2/2013 či principiální ochranu nezávislosti soudce ve věci sp. zn. Nad 8/2019.

4. Závěr

V eseji zpracovaná případová studie na reálné praxi velkého senátu jednoho z českých vrcholných soudů ilustruje působení teorie teoretické neshody v soudním rozhodování. Ukazuje se, že zatímco současný trend právní a politologické vědy se snaží mapovat vliv světonázoru na soudní rozhodování, v praxi hraje důležitější roli soudcův přístup k právu, volba a preference interpretačních metod a představa o roli konkrétního soudu v systému ochrany jednotlivce, souhrnně lze hovořit o soudcovské filosofii.

⁹² Odlišné stanovisko ve věci 3 As 125/2012, bod 16.